

Lovage – fűszer- és gyógynövény

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; доц. д-р Цветанка Динчева, ИЗК "Марица" в Пловдив

Дата: 24.06.2021 Брой: 6/2021

A lestyán (Levisticum officinale Koch), más néven selim, leoshan, levushtyan, rusalin, hazánkban fűszer- és gyógynövényként termesztik. Fűszernövényként Észak-Bulgáriában elterjedt. A növény minden részét felhasználják - leveleit, szárait, gyökerét, magját. A friss levelek és levéllyekek gazdagok illóolajokban, vitaminokban, ásványi sókban és egyéb összetevőkben. Fűszerként való felhasználáshoz a leveleket szárítják és papírzacskókban tárolják, vagy polietilén zacskókban fagyasztják. A fagyasztott levelek hosszabb ideig megőrzik a lestyán jellegzetes aromáját. Az olajat a növény gyökeréből és leveleiből vonják ki.

A lestyán élő lágyszárú növény, amely levélrózsát képez 50-60 cm-től 1,50 m-ig terjedő magasságban, 26-30 cm hosszú és 1-2 cm vastag gyöktörzsszel. Levelei nagyok, sötétzöldek, fényesek és a zellerére

hasonlítanak. Az első évben levélrózsa alakul ki, a második és az azt követő években a levélrózsa kiterjed és virágzatot, virágokat és magvakat képez. Az 1000 mag tömege körülbelül 3 g, 1 kg-ban 330 000-350 000 mag található. Csírázókéességük 83-86%, és 3-4 évig őrződik meg.

Ennek a növénynek nem nemesítettek fajtákat. Helyi populációkat termesztnek.

A növény kétféleképpen szaporítható: magról és vegetatívan, a gyöktörzsek osztásával.

Mag felhasználásakor új ültetvény létesítéséhez célszerű előre palántát előállítani. A növény a legsikeresebben sűrű palántatálcákban, 51,5/32,5 cm-es méretekben nevelhető. Megfelelő szubsztrát a tőzeg és a perlit 1:1 térfogatarányú keveréke. **Egy holdra 1,0-1,5 kg magra van szükség.** A magvetést március végén, fűtetett védett szerkezetekben végzik. A magvak a hőmérséklettől és a szubsztrát nedvességtartalmától függően 6-21 nap alatt kelnek ki. A növények optimális hőmérséklete 18⁰C, a szubsztrát nedvességtartalma pedig a teljes víztartó képesség 80%-a. Június elejére készek a kültéri ültetésre. A palánták kb. 14 cm magasak és 3-4 igaz levelük van.

A gyöktörzsek osztását a vegetáció kezdetén, tavasszal végzik. A gyöktörzset ásóval kiemelik, és több olyan részre osztják, amelyeknek meg kell őrizniük a növekedési pontokat és a kis gyökereket. A növényeket az állomány hiányosságainak pótlására használják. Egy gödröt ásnak, ahová a gyöktörzsdarabot helyezik, és jól megszorítják a talajt. Létesülésük sikerességéhez elengedhetetlen az öntözés biztosítása.

Termesztési sémák

A lestyán nagy területeken történő szántóföldi termesztésére alkalmas sémák a soros ültetés, 80 cm sor- és 30 cm tötávolsággal (80/30 cm), vagy két szalagon, sík felületen, 120 cm-es szalagtávolsággal, a két szalag között 60 cm-es távolsággal, és a soron belül 50 cm-es tötávolsággal (120+60/50 cm). Kis területeken vagy a kertben egy sorban ültetik, a soron belüli tötávolság 30-40 cm.

A lestyán nem igényes a talajra, de előnyben részesíti a napos kitettségű homokos-agyagos talajokat. Nem szereti az árnyékos helyeket.

A növény kezelése a vegetáció alatt

Magas levéltermés eléréséhez szükséges a talaj rendszeres kapálása, a gyomok eltávolítása, a növények trágyázása és öntözése.

Trágyázás

Az ültetvény létesítését követő első évben célszerű a növényeket június közepétől július közepéig háromszor, 15 napos időközönként ásványi trágyákkal (N:P:K) utántrágyázni, a következő séma szerint: talajba történő adagolás I - 5:5:10; II - 5:5:10; III - 5:0:10; levél - Kristalon 18:18:18, és a vegetáció végén, a tél előtt, Lumbrical (organikus trágya, vermikomposzt) kijuttatása 500 l/hold dózisban. A második évben a növény trágyázására jó eredmények érhetők el ásványi trágyák használatával: Ammónium-nitrát - 30 kg/hold, Hármasszuperfoszfát - 40 kg/hold, Kálium-nitrát 25 kg/hold és Lumbrical - 500 l/hold. A növény trágyázására a harmadik évben ugyanezen trágyák használata javasolt: Ammónium-nitrát - 30 kg/hold, Hármasszuperfoszfát - 80 kg/hold, Kálium-nitrát 50 kg/hold, Lumbrical - 500 l/hold.

Öntözés

A legmegfelelőbb módszer a növények csepegtető rendszerrel történő öntözése, ajánlott öntözési norma 30-40 m³/hold.

A vegetáció alatt szükséges időszakosan eltávolítani a megsárgult leveleket és a virágzatokat. A virágzatokat a második évben képezik. Hagyni kell őket, ha a növényeket magtermesztésre nevelik. A növények június - júliusban virágoznak, a magvak július - augusztusban érik be. A magtermesztő állomány maghozama 30-40 kg/hold.

A növények vegetációja kora tavasszal kezdődik és október végén ér véget. A vegetáció előtt, a növények első kapálásakor, a talaj lazábbá tételével egyidejűleg nitrogéntrágyát juttatnak be. November elején kálium-, foszfor- és szerves trágyák kijuttatásával kapálást végeznek, ezzel előkészítve a növényeket a telelésre. Télen a föld feletti rész kiszárad. Tavasszal, amikor új levelek jelennek meg, az elszáradt részeket eltávolítják.

Betakarítások és egy növény termőképessége

A lestyán ültetvény létesítését követő első évben négy, kereskedelmi érettségű levél tömeg betakarítást végeznek. A levelek betakarítása a növények átültetését követő három hónappal kezdődik. A második betakarítást az elsőtől számított egy hónap múlva kell elvégezni. Az ültetvény létesítését követő első évben egy növény kb. 70 kereskedelmi érettségű levelet képez, 0,80 kg tömeggel. A második és harmadik évben a vegetáció március elején vagy közepén kezdődik, és a betakarítás kezdete attól függően, hogy két héttel vagy egy hónappal később van, mint az éghajlati viszonyok. A második és harmadik évben hat-hét betakarítást végeznek. Egy növény kb. 122 kereskedelmi érettségű levelet képez, 1,52 kg tömeggel. A levelek betakarítását

15-20 napos időközönként végzik, amikor a levélnyelek elérik a 20-30 cm hosszúságot, és a petrezselyemhez hasonlóan csomókba kötik. Jó növénykezelés mellett a lestyán termesztésében 3-4 tonna friss föld feletti tömeg érhető el holdonként, de magasabb hozamok is elérhetők, ha a megfelelő trágyákkal történő ajánlott trágyázási sémákat követik.

A lestyán intenzív, jellegzetes erős és markáns aromával rendelkezik, és sok ételhez alkalmas fűszer. A növényt a népi gyógyászatban és szerelembájak készítésére használták. A középkori utazók gyakorlatiasabb felhasználást találtak számára. Cipőjüket a levelekkel töltötték meg, hogy elfedjék a kellemetlen szagokat, és a gyöktörzsből és levelekből készült főzet hatásos testdezodorantumként szolgált. Valószínűleg a növény inkább illatanyagként volt hasznos, tekintve, hogy akkoriban milyen ritkán fürödtek az emberek. Az orvostudományban a lestyánt széles körben használják. A növény gyökeréből készült forrázat tonizáló hatással van a gasztrointesztinális traktusra, serkenti az epe működését, csökkenti a gázképződést, megszünteti a gyomorgörcsöt és javítja az étvágyat. A növény pozitív tonizáló hatást fejt ki a szervezetre, serkenti az ideg- és a kardiovaszkuláris rendszer működését. Krónikus gasztritisz, vastagbélgyulladás, epe- és vesekólika, enyhe hypertonia kezelésére és a szervezet méregtelenítésére használják.